

Ouders betrekken bij het Smaakcentrumprogramma

Praktijk gericht onderzoek naar het creëren van draagvlak bij ouders om betrokken te raken bij het Smaakcentrumprogramma



Bron: Smaakcentrumcuijk.nl

In opdracht van:



Auteur: A.C. Perquin

Datum: 10 januari 2018

Titelblad

Ouders betrekken bij het Smaakcentrumprogramma.

Praktijk gericht onderzoek naar het creëren van draagvlak bij ouders om betrokken te raken bij het Smaakcentrumprogramma.

De Haagse Hogeschool
Opleiding Voeding en Diëtetiek
Johanna Westerdijkplein 75
Den Haag

Tel. 070 – 4458300

15 januari 2018

Aantal woorden rapport: 10843
Aantal woorden samenvatting: 493

Begeleider: L. Schaap

Opdrachtgever:



Correspondentieadres:
Smaakcentrum Cuijk
t.a.v. Martien Bos
De Berg 2
5439 NK Linden
info@smaakcentrumcuijk.nl
www.smaakcentrumcuijk.nl

Bezoekadres:
Dorpshuis De Burcht
Kerkstraat 44
5439 ND Linden

Auteur:
A.C. Perquin
a.c.perquin@student.hhs.nl
studentnummer 14025892

Voorwoord

Voor u ligt “Ouders betrekken bij het Smaakcentrumprogramma”, een adviesrapport met als doel inzicht te verschaffen hoe de ouderbetrokkenheid vergroot kan worden bij het gezondheidsbevorderend programma van het Smaakcentrum Cuijk. Het adviesrapport is een vervolg op het rapport van Duinkerke (2017) waarin de inhoudelijke werkzame elementen om de ouderbetrokkenheid te vergroten zijn onderzocht. In dit rapport worden de uitvoeringselementen, welke benodigd zijn om draagvlak te creëren, in kaart gebracht. Met de conclusies uit beide onderzoeken dient het Smaakcentrum Cuijk in staat te zijn het gezondheidsbevorderend lesprogramma zodanig vorm te geven dat de ouderbetrokkenheid vergroot wordt.

De resultaten uit dit onderzoek hadden niet tot stand kunnen komen zonder de hulp van een aantal partijen. Allereerst wil ik Martien Bos bedanken voor de opdracht. Daarnaast is Martien altijd zeer betrokken geweest bij het verloop van het onderzoek en heeft hij, waar nodig, ondersteuning geboden. Ook wil ik de ouders en docenten bedanken welke geparticipeerd hebben in het onderzoek. Mede dankzij hun input is het nu inzichtelijk hoe de oudercomponent vormgegeven dient te worden. De medewerker gezondheidsbevordering van de GGD Hart voor Brabant wil ik ook bedanken voor haar input en het constructieve overleg om tot concrete oplossingen te komen.

Als laatste wil ik alle vrijwilligers van het Smaakcentrum Cuijk bedanken voor het mooie initiatief wat mede door hen mogelijk wordt gemaakt. Dankzij hun inzet hebben alle leerlingen van groep zeven en acht uit de gemeente Cuijk de mogelijkheid om via dit geweldige initiatief zelf gezonde voeding samen te stellen. Dit om het overgewicht bij kinderen tegen te gaan. Een schitterend voorbeeld van hoe de problematiek, in welke vorm dan ook, vanuit de maatschappij aangepakt kan worden. Keep up the good work!

Samenvatting

Het Smaakcentrum Cuijk verzorgt een gezondheidsbevorderend programma aan basisschoolleerlingen uit groep zeven en acht in de gemeente Cuijk. Het programma richt zich op dit moment alleen op de kinderen. Voor de effectiviteit van het programma is dit niet optimaal. De betrokkenheid van ouders is gewenst aangezien dit de effectiviteit van de interventie vergroot. Het doel van dit kwalitatief onderzoek was om te onderzoeken hoe draagvlak gecreëerd kan worden om ouders te betrekken bij het gezondheidsbevorderend programma. Hierbij zijn de mogelijk ouderbetrokkenheid vergrotende uitvoeringselementen communicatie, barrières, didactische werkvormen en tijdsduur onderzocht.

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag werd het onderzoek in twee fasen opgesplitst. In fase I werden ouders geïnterviewd van de deelnemende basisscholen. Bij hun werd geëxploreerd hoe het gewenste draagvlak gecreëerd kan worden. In fase II zijn specifieke barrières, welke naar voren kwamen in fase I, met betrokken partijen als de GGD en docenten van deelnemende scholen besproken. Dit om tot concrete oplossingen te komen om deze barrières weg te nemen.

In fase I werden negen interviews afgenomen waarvan één interview werd verworpen. Er werd saturatie bereikt. De ouders staan positief tegenover de bestaande school-oudercommunicatie maar deze bevatte ten aanzien van het Smaakcentrumprogramma voornamelijk praktische informatie. Ouders hebben behoefte aan meer informatie om betrokken te raken en gaven aan duidelijkheid te willen in wat van hun verwacht wordt om het beoogde doel te bereiken.

Als mogelijke barrières werden door de ouders voornamelijk tijd en taal genoemd. Kinderen zitten veelal op buitenschoolse activiteiten. Een taalbarrière is iets waarmee rekening gehouden dient te worden om ouders bij het Smaakcentrumprogramma te betrekken.

Thuis wilden ouders graag betrokken raken via huiswerkopdrachten van het kind. Daarbij werd aangegeven dat ouders willen leren van het kind en dat het kind enthousiast dient te zijn om, hetgeen het geleerd heeft, over te brengen naar de ouders. Ouders willen interactie met het kind, de werkvorm is daarin ondergeschikt. Het avondeten werd als geschikt moment genoemd aangezien men dan met voeding bezig is en het voor de ouders een mooi moment is om het dan in te leiden.

In fase II gaven de docenten en GGD aan dat, wanneer er een uniform bericht met uitgebreidere informatie betreffende het Smaakcentrumprogramma aan de ouders gestuurd dient te worden, deze informatie vanuit het Smaakcentrum dient te komen welke door de docenten verstuurd kan worden naar de ouders. Voor wat betreft de taalbarrière kon een apart schrijven meegegeven worden. Om de kinderen te enthousiasmeren zodat zij thuis de ouders kunnen motiveren werd door een docent geadviseerd de theorieles interactiever, uitdagender en meer rekening houdende met de spanningsboog van het kind vorm te geven.

Doordat de werving van respondenten bij de scholen lag is er sprake van een selectiebias. Ook doordat de 'Nederlandse taal niet machtig zijnde' een exclusiecriteria was, zijn voornamelijk ouders van een etnische- of raciale minderheid niet bereikt. Dit maakt dat voornamelijk ouders met een hoge SES hebben geparticipeerd in het onderzoek waardoor de uitkomsten voornamelijk betrekking hebben op sneller betrokken ouders.

Abstract

Smaakcentrum Cuijk provides a health-promotion program for primary schoolchildren from the seventh and eighth grade in the municipality of Cuijk. At the moment the program only focuses on the children. This is not optimal for the effectiveness of the program. The involvement of parents is desirable as this increases the effectiveness of the intervention. The aim of this qualitative type of research was to investigate how support can be created to involve parents in the Smaakcentrum health-promoting program. In this context, the possible parental involvement improving aspects communication, barriers, teaching skills and duration were investigated.

To answer the research question, this research was divided into two phases. In phase I, parents were interviewed from participating primary schools to explore how the desired support could be created. In phase II, specific barriers which emerged in phase I, were discussed with stakeholders such as the GGD and teachers from the participating schools to overcome these specific barriers.

In phase I, nine interviews were conducted, of which one interview was rejected. Saturation was achieved. The parents are positive about the existing school-parent communication, but it contained mainly practical information regarding the Smaakcentrum program. Parents need more information to get involved and indicated that they want clarity in what is expected of them to achieve the intended goal.

As possible barriers, the parents mainly mentioned time and language. Children are often on extracurricular activities. Language barriers must be taken into account in order to involve all parents in the Smaakcentrum program.

At home parents want to get involved through the homework assignments of the child. Parents indicated that they want to learn from the child and that the child should be enthusiastic about what it has learned in order to transfer it to the parents. Parents want interaction with the child, this subordinates the teaching skills. Supertime was mentioned as a suitable moment since one is already engaged with food which makes it a suitable moment for the parents to introduce the subject.

In phase II, the teachers and GGD indicated that, when an uniform message with more detailed information about the Smaakcentrum program should be sent to the parents, this information should come from the Smaakcentrum which can be sent by the teachers to the parents. As far as the language barrier is concerned, a separate letter could be handed over to relevant children. In order to motivate the children so that they can motivate the parents at home, a teacher advised to create more interaction, challenge and to take the children's tension span more into account in the theory lessons.

Because the recruitment of respondents was outsourced to the participating schools, a selection bias occurred. Also because the 'Dutch language not mighty' was an exclusion criterion, mainly parents of an ethnic or racial minority were not reached. This means that mainly parents with a high social economical status have participated in the study, as a result the outcomes mainly relate to more easily involved parents.

Inhoudsopgave

Inleiding.....	1
Methode.....	6
Fase I.....	6
Fase II.....	8
Resultaten.....	9
Fase I.....	9
Fase II.....	12
Conclusie.....	14
Discussie.....	16
Aanbevelingen.....	19
Literatuurlijst.....	21
Bijlage 1: Interviewguide fase I.....	24
Bijlage 2: Interviewguide fase II.....	27

Inleiding

Wereldwijd neemt het aantal gevallen van overgewicht toe, zo ook bij kinderen. In 2016 had in Nederland 13,6% van de kinderen van vier tot en met zeventien jaar oud overgewicht waarvan 2,7% obesitas (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, z.j.). In de gemeente Cuijk zijn de cijfers vergelijkbaar, in 2015 had 13% van de kinderen overgewicht waarvan 2% obesitas (GGD Hart voor Brabant, 2015). Een kind met overgewicht heeft een grotere kans om een volwassene te worden met overgewicht (Serdula et al., 1993) met als gevolg een grotere kans op hart- en vaatziekten, diabetes type 2, gewrichtsklachten en bepaalde vormen van kanker (World Health Organization, 2017). Overgewicht bij kinderen wordt onder andere veroorzaakt door een ongezond eetpatroon welke niet aan de richtlijnen voldoet (Ocké, Van Rossum & Fransen, 2008).

Uit de Nederlandse Voedselconsumptiepeiling blijkt dat het eetpatroon van kinderen veelal niet aan de richtlijnen voldoet (Van Rossum, Fransen, Verkaik-Kloosterman, Buurma-Rethans, & Ocké, 2011). Zo eet het overgrote deel van de kinderen te weinig fruit, groente, vis en vezels (Van Rossum et al., 2011). Het aandeel verzadigde vetzuren is ongunstig en overgewicht komt veelvuldig voor (Van Rossum et al., 2011). Omdat een gezond voedingspatroon van belang is om overgewicht en chronische ziekten tegen te gaan, dient een gezondere voeding te worden gestimuleerd (Van Rossum et al., 2011). Dit kan onder andere bewerkstelligd worden door het aanleren van een ander gezonder eetpatroon (Van Rossum et al., 2011).

Om kinderen een gezonder eetpatroon aan te leren zijn er al diverse interventieprogramma's ontwikkeld. Eén daarvan is het programma 'Smaaklessen' van het Voedingscentrum. Dit betreft een lesprogramma voor basisschoolleerlingen uit de groepen één tot en met acht waarbij op school een aantal thema's worden aangesneden om kinderen te leren bewuste en gezonde voedselkeuzes te maken (Stichting Voedingscentrum Nederland, z.j.). Een verdieping van deze 'Smaaklessen' is het programma 'SuperChefs'. 'SuperChefs' betreft een buitenschoolsprogramma voor de leerlingen uit de basisschoolgroepen zeven en acht waar, door middel van een aantal kookworkshops, de kinderen leren hoe zij zelf een gezonde maaltijd kunnen bereiden (Stichting Voedingscentrum Nederland, z.j.).

Het Smaakcentrum Cuijk, onder leiding van chefkok Martien Bos, betreft een non-profit organisatie en zet zich sinds 2014 in om leerlingen uit de basisschoolgroepen zeven en acht van de gemeente Cuijk op een positieve manier de oorsprong van slechte voedingsgewoonten aan te pakken. Dit gebeurt middels het aanbieden van een educatief en preventief programma met als doel de leerlingen te informeren hoe een gezonde voeding kan worden samengesteld en bereid, waardoor zij, in de groei naar volwassenheid, in staat zijn bewustere keuzes te maken. Het programma bestaat uit zes dagdelen waarin de leerlingen zowel een theorie- als een praktijkgedeelte volgen. Dit programma is gebaseerd op de 'Smaaklessen' van het Voedingscentrum aangevuld met het programma 'SuperChefs'. Hiermee wordt de kracht van beide programma's gebundeld tot één programma binnen het schoolprogramma waarbij de theorie gelijk gekoppeld wordt aan de praktijk. Op die manier geven de leerlingen in de praktijkles context aan hetgeen ze hebben geleerd in de theorieles en onthouden de leerlingen de inhoud beter (Jacobs, 2015). Tijdens de theorieles wordt onder andere het belang van goede voeding op een speelse en interactieve manier overgebracht waarbij de Schijf van Vijf als leidraad dient. Tijdens de praktijkles duiken de leerlingen een professionele keuken in en gaan ze onder begeleiding een gezonde maaltijd bereiden welke naderhand gezamenlijk genuttigd wordt.

Op dit moment richt het Smaakcentrumprogramma zich alleen op de leerlingen. Voor de effectiviteit van het programma is dit niet optimaal. Volgens Van der Heide, Chevalier en Bos (2014) hebben dit soort interventies meer kans van slagen wanneer ouders erbij betrokken worden. Zij bepalen immers grotendeels wat de kinderen te eten krijgen (Feunekes, De

Graaf, Meyboom, & Van Staveren, 1998). Daarnaast vervullen ouders ook een voorbeeldfunctie en kunnen ze een gezonde leefstijl stimuleren (Van der Heide, Chevalier & Bos, 2014). Ook uit het onderzoek van Battjes-Fries (2016), welke zich heeft gericht op de effectiviteit van de 'Smaaklessen', komt naar voren dat om de gewenste gedragsverandering te bewerkstelligen er meer verandering in de omgeving nodig is. Daarnaast komt uit een eerste evaluatie van het gezondheidsbevorderingsprogramma van het Smaakcentrum naar voren dat bij de meeste kinderen geen gedragsverandering plaatsvond met betrekking tot gezonder eten (Van der Laak, 2016). De opdrachtgever is zich bewust van deze conclusies en wil zich richten op de directe omgeving van de kinderen namelijk de ouders¹. Hij wil de ouderbetrokkenheid van het bestaande programma vergroten om daarmee de effectiviteit van de gehele interventie te vergroten teneinde het beoogde doel te bereiken.

De term ouderbetrokkenheid blijkt niet altijd eenduidig. Binnen de onderwijskunde wordt onder de term een scala aan opvattingen en gedragingen van ouders verstaan (Van der Heide et al., 2014). Bakker, Dennissen en Oolbekkink-Marchand (2013) onderscheiden drie typen ouderbetrokkenheid, te weten thuisbetrokkenheid (bijvoorbeeld opstellen van regels), betrokkenheid op school (bijvoorbeeld zitting nemen in de ouderraad) en contact met de school (zoals bezoeken van ouderavonden). Volgens Van der Heide et al. (2014) heeft onderzoek nog niet kunnen aantonen welke vorm van ouderbetrokkenheid het meest effectief blijkt bij leefstijlinterventies zoals het programma van het Smaakcentrum. Echter, met betrekking tot de schoolprestaties blijkt thuisbetrokkenheid het meest effectief (Van der Heide et al., 2014). In overleg met de opdrachtgever is ervoor gekozen deze vorm van ouderbetrokkenheid als uitgangspunt te kiezen. Bij deze vorm staat het kind centraal waarbij ouders het kind ondersteunen bij het maken van opdrachten en het oefenen van vaardigheden, waarbij ondersteuning en facilitering geboden wordt bij gedragsverandering (Bakker, Dennissen, & Oolbekkink-Marchand, 2013). Kinderen krijgen zowel op het Smaakcentrum als thuis dezelfde boodschap over de onderwerpen mee waardoor het een groter effect heeft op het gedrag van het kind (Van der Heide et al., 2014). Het programma van het Smaakcentrum Cuijk valt binnen het schoolprogramma, vandaar dat deze definitie ook voor dit onderzoek het meest toepasselijk lijkt.

Duinkerke (2017) heeft in opdracht van het Smaakcentrum onderzocht op welke manier de ouderbetrokkenheid van het Smaakcentrumprogramma vergroot kan worden. Dit heeft zij gedaan aan de hand van de werkzame elementen welke ook in het onderzoek van Van der Heide et al. (2014) aan bod komen. Van der Heide et al. (2014) hebben bestaande leefstijlinterventies onderzocht welke binnen het primair-, voortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs aangeboden worden. Bij een aantal van deze interventies is een oudercomponent opgenomen om ouders te betrekken bij de interventie. Onderzocht is op welke verschillende manieren de ouders mogelijk effectief betrokken werden bij deze leefstijlinterventies zodat deze verschillende manieren van ouders betrekken ook in te zetten zijn in nieuw te ontwerpen leefstijlinterventies voor kinderen. Deze verschillende manieren worden de werkzame elementen genoemd, welke de onderdelen van een interventie betreffen die er voor zorgen dat de interventie de gewenste uitwerking heeft (Loketgezondleven.nl, 2017). Deze werkzame elementen worden weer onderverdeeld in inhoudelijke- en uitvoeringselementen. Hierbij bepalen de inhoudelijke elementen waaraan een leefstijlinterventie in de kern aan moet voldoen om de effectiviteit te vergroten (Loketgezondleven.nl, 2017). De inhoudelijke elementen welke genoemd worden en het meest effectief lijken om in te zetten bij leefstijlinterventies om de ouderbetrokkenheid te vergroten volgens Van der Heide et al. (2014) betreffen bij de ouders het stimuleren van de voorbeeldfunctie, kennis vergroten, attitudes beïnvloeden en communicatievaardigheden en opvoedvaardigheden aanspreken.

¹ Waar in dit verslag wordt gesproken over 'ouders' wordt bedoeld: een ieder die verantwoordelijk is voor de opvoeding van het kind in de thuissituatie.

Duinkerke (2017) concludeert dat alle hierboven genoemde inhoudelijke elementen in te zetten zijn om de ouderbetrokkenheid bij het Smaakcentrumprogramma te vergroten. Hiervoor heeft zij de inhoudelijke elementen gekoppeld aan het ASE-model van Ajzen om inzicht te krijgen hoe het gewenste gedrag van de ouders, namelijk de voorbeeldfunctie, gestimuleerd kan worden. Zo concludeert Duinkerke (2017) dat de voorbeeldfunctie vergroot kan worden wanneer ouders vaardigheden aangeleerd krijgen om gezonde en duurzame maaltijden te bereiden. De ouders uit het onderzoek hebben voornamelijk behoefte aan makkelijke en snelle recepten, met name voor groentes. Het kennisniveau van deze ouders wisselt en er is behoefte om meer te weten te komen over de inhoud van de schijf van vijf, duurzaamheid en het lezen van verpakkingen. Kennisvergroting zorgt ook voor een positieve attitude tegenover voeding (Van der Heide et al., 2014), echter blijkt dat deze ouders al positief staan tegenover gezonde voeding. De ouders blijken al sterke communicatievaardigheden te bezitten wat in principe niet verbeterd hoeft te worden maar waar wel van geprofiteerd kan worden om de opvoedvaardigheden te verbeteren. De ouders gaven namelijk aan moeite te hebben met grenzen stellen ten aanzien van snoepen. Door de communicatievaardigheden hier op de juiste manier in te zetten zou verbetering in deze behaald kunnen worden (Duinkerke, 2017).

Nu de inhoudelijke elementen bekend zijn dient inzicht verkregen te worden in de uitvoeringselementen, dit om de inhoud van de interventie op die manier vorm te geven dat deze het meest effectief is (Loketgezondleven.nl, 2017). Daarnaast zijn deze elementen van belang om voldoende draagvlak te creëren bij de doelgroep, namelijk de ouders (Van der Heide et al., 2014). In het onderzoek van Van der Heide et al. (2014) worden een aantal uitvoeringselementen besproken welke de effectiviteit van interventies met ouderbetrokkenheid mogelijk positief kunnen beïnvloeden. Zo wordt gesteld dat de inbedding van de interventie in de bestaande schoolstructuur de ouderbetrokkenheid positief kan beïnvloeden doordat deze afgestemd is op de omgeving en door de school wordt geleid. De interventie van het Smaakcentrum maakt deel uit van het regulier basisonderwijs in de gemeente Cuijk (de leerlingen komen onder schooltijd naar het Smaakcentrum) en verloopt alle communicatie ten aanzien van het Smaakcentrumprogramma via de scholen. Uit het onderzoek van Nonnekes (2011) blijkt dat de manier waarop docenten met ouders communiceren invloed kan hebben op de ouderbetrokkenheid. Zo wordt gesteld dat een persoonlijke benadering positieve invloed heeft op de ouderbetrokkenheid. Hier kleven echter wel nadelen aan: niet iedere ouder wordt bereikt en deze manier van communiceren vergt veel tijd van de docent (Nonnekes, 2011). Ook wordt gesteld dat communicatie via het kind de ouderbetrokkenheid negatief kan beïnvloeden aangezien niet alle kinderen in staat zijn een boodschap goed door te geven (Nonnekes, 2011). De school-ouder communicatie blijkt dus een belangrijke factor in de ouderbetrokkenheid. Onderzocht dient te worden hoe de communicatie op de basisscholen in Cuijk verloopt en hoe de ouders deze ervaren.

Ook wordt er in het onderzoek van Van der Heide et al. (2014) het in kaart brengen van barrières voor de ouders om betrokken te raken als mogelijk effectief uitvoeringselement besproken. Lagere betrokkenheid van de ouders kan onder andere veroorzaakt worden door barrières als transport, negatieve attitude of slechte ervaringen met in dit geval het Smaakcentrumprogramma, culturele- of taalbarrières, mismatch tussen verwachtingen van scholen en ouders maar ook beperking in tijd (Garcia-Dominic et al., 2010). Uit onderzoek van Garcia-Dominic et al. (2010) blijkt dat, zelfs na rekening te hebben gehouden met de wensen van de ouders tijdens het ontwerp van een interventie, er voor deze ouders barrières blijven bestaan om aan interventies deel te nemen. Ondanks dat deze veelal op misverstanden berusten is het zaak ook deze goed in kaart te brengen voor de situatie van het Smaakcentrum zodat deze geen rol hoeven te spelen.

Interactie in het lesprogramma wordt in het onderzoek van Van der Heide et al. (2014) als effectieve didactische werkvorm aangehaald maar refereert voornamelijk naar het programma “Voor je het weet zijn ze groOt”, een interactief theater waar verschillende gezinssituaties nagebootst worden en waarbij het publiek betrokken wordt in het verloop van deze situaties. Dit met als doel de opvoedvaardigheden van de ouders te versterken (Van der Heide et al., 2014). Interactie heeft een positief effect op de motivatie van personen (Wijleren.nl, 2014) Er zijn echter ook andere methoden beschikbaar om personen te motiveren. Het feit dat het Smaakcentrum op een positieve manier de slechte eetgewoontes bij de leerlingen aanpakt waarbij de leerling de motivatie uit zichzelf dient te halen sluit aan op de zelfdeterminatietheorie van Deci en Ryan (2000). Deze theorie gaat uit van de intrinsieke motivatie van de mens en speelt in op de drie basisbehoeften te weten autonomie, sociale verbondenheid en competentie. Deze drie basisbehoeften zouden ook ingezet kunnen worden om de ouders te motiveren om betrokken te raken bij het Smaakcentrumprogramma. Van belang is eerst in kaart te brengen hoe de ouders betrokken willen raken en wat hun motiveert om betrokken te raken bij de inhoud van het lesprogramma. Wanneer de werkvorm bekend is kan bepaald worden op welke manier een interactief component geïntegreerd kan worden.

Ook de tijdsduur van de interventie is van invloed op de effectiviteit, echter blijkt deze lastig vast te stellen aangezien dit onder andere afhangt van het type interventie en het beoogde doel (Van der Heide et al., 2014). Zo blijkt dat bij voedseleducatie het overbrengen van kennis in een relatief korte periode bewerkstelligd kan worden. Maar om deze kennis bij de kinderen om te zetten in verandering van houding en eetgedrag, een tijdsduur van 50 lesuren gegeven wordt (Connell, Turner & Mason, 1985). Ander onderzoek concludeert dat lange interventies van meer dan zes maanden effectief blijken bij het verlagen van sedentaire activiteit en BMI maar dat kortere interventies meer effect lieten zien in het verminderen van ongezonde voedingsgewoontes (Kamath et al., 2008). Concrete tijdsindicaties voor effectieve gezondheidsbevorderende programma's zijn niet voorhanden. Daarnaast staat de tijdsduur van de bestaande interventie al vast, namelijk zes dagdelen. Om die reden is met de opdrachtgever besloten om in kaart te brengen hoeveel tijd de doelgroep aan het programma wil besteden en hoe deze tijd verdeelt dient te worden. Wanneer het programma een plek in de dagelijkse routine kan veroveren vergroot dit de kans op effectieve gedragsverandering (Brug, Van Assema & Lechner, 2012). Onderzocht dient dus te worden hoe de inhoudelijke elementen aangesproken kunnen worden in de dagelijkse routine van de doelgroep.

In het onderzoek van Duinkerke (2017) zijn de inhoudelijke elementen onderzocht waarmee de ouderbetrokkenheid vergroot kan worden. Nu dient onderzocht te worden in welke vorm de uitvoeringselementen de ouderbetrokkenheid van het bestaande Smaakcentrumprogramma kunnen vergroten. De onderzoeksvraag luidt dan ook:

Hoe dienen de uitvoeringselementen vormgegeven te worden voor het bestaande programma van het Smaakcentrum Cuijk om de ouderbetrokkenheid van de interventie te vergroten?

Daarbij zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- Hoe ervaren de ouders de school-ouder communicatie ten aanzien van het Smaakcentrumprogramma?
- Welke barrières spelen een rol bij de ouders om betrokken te raken bij de inhoud van het Smaakcentrumprogramma?
- Welke werkvormen motiveren de ouders om betrokken te raken bij de inhoud van het Smaakcentrumprogramma?
- Hoe kunnen de inhoudelijke elementen geborgd worden in de dagelijkse routine van de ouders?

Met de uitkomsten van dit onderzoek, tezamen met de bevindingen van Duinkerke (2017), heeft het Smaakcentrum Cuijk concrete aanknopingspunten om de ouderbetrokkenheid van het bestaande programma te vergroten en daarmee de effectiviteit van de gehele interventie te vergroten. Wanneer de kinderen met de opgedane kennis een gezond eetpatroon gaan aannemen wordt op die manier de kans op overgewicht verkleind en daarmee de kans op het ontwikkelen van overgewicht gerelateerde ziekten. Daarnaast zal de wijze waarop de uitvoeringselementen vormgegeven worden, nieuwe inzichten verschaffen voor gezondheidsbevorderingsmedewerkers van bijvoorbeeld de GGD. Deze kunnen de resultaten gebruiken bij het vormgeven van nieuwe interventies met een oudercomponent.

Methode

Het onderzoek betrof een explorerend onderzoek aangezien er betrekkelijk weinig bekend is over hoe de genoemde uitvoeringselementen toe te passen zijn op leefstijlinterventies (Van der Heide et al., 2014) en duidelijk dient te worden hoe deze ingezet kunnen worden. Om die reden is er gekozen voor een kwalitatief onderzoeksinstrument, om inzicht te krijgen in de wensen en behoeften van de doelgroep (Baarda, De Goede & Theunissen, 2005). Dit heeft plaats gevonden in fase I van het onderzoek. In fase II van het onderzoek zijn de resultaten uit fase I besproken met betrokken partijen met als doel tot concrete oplossingen te komen welke geïmplementeerd konden worden om de ouderbetrokkenheid te vergroten. Ook hiervoor werd een kwalitatief onderzoeksinstrument ingezet.

Fase I

Om de meningen van de ouders te exploreren is gekozen voor de half-gestructureerde interviewmethode waarvoor een interviewgide werd opgesteld. Deze methode was met name geschikt aangezien er al enige voorkennis van de uitvoeringselementen uit de literatuur voorhanden was. Op deze manier konden de meningen en houdingen ten opzichte van de verschillende uitvoeringselementen bij de respondenten onderzocht worden maar stond het de interviewer vrij het verloop van het interview aan te passen aan de situatie (Baarda, De Goede & Theunissen, 2005).

Om antwoord te kunnen geven op de verschillende deelvragen en daarmee de hoofdvraag te kunnen beantwoorden, zijn de verschillende deelvragen in de interviewgide opgenomen. Deze is toegevoegd in bijlage I. Bij iedere deelvraag zijn inleidende vragen voor de respondent geformuleerd waarvan, vanuit de hierboven besproken literatuur, is gebleken dat dit invloed zou hebben op de ouderbetrokkenheid. Zo is bij de school-ouder communicatie gevraagd naar de manier waarop de communicatie verliep en hoe de ouders deze ervoeren. Ook werd doorgevraagd of de ouders bepaalde informatie ten aanzien van het Smaakcentrumprogramma misten.

Ten aanzien van de barrières is bij de ouders geëxploreerd welke barrières een rol spelen om betrokken te raken bij het Smaakcentrumprogramma. Wanneer ouders aangaven dat zij bepaalde informatie misten in de communicatie werd er doorgevraagd naar wat zij nodig hebben aan informatie om betrokken te raken. Er werd gevraagd wat ouders dachten dat van hun verwacht werd wanneer hun kind het Smaakcentrumprogramma volgt, dit ten behoeve van de mismatch. Tijdens het exploreren naar de geschikte werkvormen werden ook weer de barrières aangehaald aangezien door de ouders onderscheid werd gemaakt tussen betrokken raken op locatie en betrokken raken thuis.

Voor wat betreft het in kaart brengen van de werkvormen, werden de ouders gevraagd hoe zij bij de inhoud van het lesprogramma betrokken zouden willen raken. Aangezien door de ouders onderscheid werd gemaakt in betrokken raken op locatie of thuis werd bij beide vormen doorgevraagd wat de ouders zou motiveren om betrokken te raken. Ook werd voor zowel de betrokkenheid op locatie dan wel betrokkenheid thuis geëxploreerd naar een geschikt moment om, idealiter, het lesprogramma te borgen in de dagelijkse routine.

De populatie betrof alle ouders waarvan de kinderen het lesprogramma van het Smaakcentrum Cuijk in het schooljaar 2017/2018 volgen. Op het moment van het onderzoek waren dat de ouders van de kinderen uit groepen zeven en acht van alle 11 basisscholen uit de gemeente Cuijk, ongeveer 450 leerlingen. Volgens het Nederlands Jeugdinstituut (2017) groeit 14 procent van de kinderen op in eenoudergezinnen. Dit betekent dat de doelgroep uit ongeveer 837 ouders bestond. Inclusiecriteria waren ouders van leerlingen in groep zeven of acht van een basisschool in de gemeente Cuijk waarvan het kind in het schooljaar 2017/2018 deelneemt aan het lesprogramma van het Smaakcentrum Cuijk. Exclusiecriteria

was ouders welke de Nederlandse taal in woord en geschrift niet machtig waren. De benodigde omvang van de steekproef liet zich moeilijk voorspellen maar diende van die omvang te zijn dat verzadiging zou optreden. Om die reden werd besloten respondenten te interviewen totdat verzadiging optrad met een maximum van tien.

GGD Hart van Brabant heeft een lijst met contactgegevens van de deelnemende basisscholen beschikbaar gesteld. Uit deze lijst is samen met de GGD gericht een tweetal scholen uitgekozen om te laten deelnemen aan het onderzoek. Daarbij is vooral gekeken naar de demografische samenstelling van de wijken waarin deze scholen gelegen zijn en de periode gedurende welke de scholen zouden deelnemen aan het Smaakcentrumprogramma. Verwacht werd namelijk dat de school-ouder communicatie ten aanzien van het Smaakcentrumprogramma pas opgestart zou worden omstreeks de startdatum van het programma.

Dit resulteerde in een selectie van twee basisscholen, namelijk de basisscholen 't Startblok en de Waai. 't Startblok betreft een openbare basisschool van stichting Invitare, een grote school met 344 leerlingen welke gelegen ligt in de wijk de Valuwe. In de wijk de Heeswijkse Kampen is de katholieke basisschool de Waai gelegen van stichting Optimus, ook een grote school met 515 leerlingen. De demografische samenstelling van de wijken waar de scholen gelegen zijn verschilt dermate van elkaar dat juist met deze scholen een zo groot mogelijke diversiteit bereikt werd. Zo is de Valuwe een wijk met een hoog percentage niet-westerse allochtonen, lagere gemiddelde inkomens en lager gemiddeld opleidingsniveau ten opzichte van de wijk de Heeswijkse Kampen, een wijk met veelal autochtone bewoners, hogere gemiddelde inkomens en opleidingsniveau (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2017).

Deze basisscholen werden telefonisch benaderd met de vraag te assisteren in het werven van respondenten. Op 't Startblok resulteerde dit in een werkneemster welke actief ouders benaderde met de vraag of zij wilden deelnemen aan het onderzoek. Via de werkneemster werden de tijden en locatie gecommuniceerd waarop de interviews konden plaatsvinden. Op basisschool de Waai werd gemeld dat de begeleidende ouders geïnformeerd zouden worden en dan tijdens het Smaakcentrumprogramma deel konden nemen aan het onderzoek. Deze dienden dan nog wel individueel benaderd te worden met de vraag of men wilde participeren in het onderzoek.

De interviews werden in oktober en november 2017 op twee locaties afgenomen te weten in de ouderruimte van basisschool 't Startblok of in een leslokaal van het Smaakcentrum Cuijk. Beide ruimtes boden voldoende rust en privacy om ongestoord het interview af te kunnen nemen. Omdat de locaties voor de meeste ouders onbekend waren, werd getracht een ontspannen sfeer voorafgaand aan het onderzoek te creëren door ruim de tijd te nemen voor een informele kennismaking (Baarda, De Goede & Theunissen, 2005). Daarna werd het doel van het onderzoek besproken en de anonimiteit van de respondent verzekerd waarna een informed consent werd ingevuld. Alle interviews werden opgenomen en verwerkt zonder de persoonsgegevens van de respondent of van diens gezinsleden.

Vervolgens is er begonnen met het interview waarbij de respondent vragen zijn gesteld welke betrekking hadden op de uitvoeringselementen. Deze vragen dienden voornamelijk als hulpmiddel om van start te gaan en op die manier de onderwerpen aan te snijden waarop doorgevraagd kon worden. Regelmatig is er samengevat wat de respondent vertelde zodat er een controle plaatsvond of de respondent goed werd begrepen. Als laatste werd gevraagd naar de achtergrondvariabelen (woonwijk, gezinssamenstelling en opleidingsniveau) omdat deze als gevoelig konden worden bestempeld.

De interviews zijn getranscribeerd met behulp van het programma Microsoft Word en geanalyseerd volgens de methode van Baarda, De Goede & Theunissen (2005) door middel van analytische inductie. De eerste reductie bestond uit het schrappen van de voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag niet relevante tekst. Vervolgens werd gestart met open coderen waarbij aan elk fragment een label werd toegekend. Hierna volgde de tweede reductie waarbij de fragmenten, welke niet relevant bleken voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag, werden geschrapt. Om samenhang tussen de verschillende codes te verkrijgen is vervolgens axiaal gecodeerd. Als laatste werd selectief gecodeerd waarbij een theorie gevormd werd om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. Ter ondersteuning werd het programma Microsoft Excel gebruikt.

Na elke interview sessie werden de interviews direct getranscribeerd en werd er gestart met coderen. Bij elk interview werd nagegaan of de onderzoeksvraag beantwoord kon worden. Dit resulteerde na het eerste interview in een toevoeging van een verdiepende vraag ten behoeve van de school – ouder communicatie in de interviewgide waarna deze niet meer aangepast hoefde te worden. Om de intersubjectiviteit te waarborgen werd een externe onafhankelijke onderzoeker benaderd om de open codering te beoordelen. Hiervoor kreeg de externe onderzoeker een deel van een interview welke door de onafhankelijke onderzoeker opnieuw werd gelabeld. De twee coderingsschema's werden naast elkaar gelegd en besproken. Bij de labels welke geen overeenkomsten vertoonden werd overleg gepleegd. Uiteindelijk werd een consensus bereikt waarna deze werd overgenomen in de analyse.

Fase II

Uit de resultaten van fase I kwamen een aantal specifieke barrières naar voren. Om de mogelijkheden te onderzoeken hoe deze barrières te overwinnen waren werd besloten de betrokken partijen te interviewen. Hiervoor werd van elke aan het onderzoek deelnemende basisschool een docent persoonlijk benaderd met de vraag of hij of zij wilde participeren in het onderzoek.

Ook voor dit onderzoek werd gebruik gemaakt van de half-gestructureerde interviewmethode waarvoor een interviewgide werd opgesteld met de specifieke barrières waarvan verwacht werd dat de docenten hier invloed op zouden kunnen uitoefenen dan wel medewerking aan zouden kunnen verlenen. De desbetreffende interviewgide is toegevoegd in bijlage II. Deze interviews vonden plaats in een apart leslokaal op de vestiging van het Smaakcentrum Cuijk en op 't Startblok en werden opgenomen en getranscribeerd maar niet verder gecodeerd zoals in fase I geschiedde. Dit omdat de interviews betrekkelijk kort van duur waren en toegespitst waren op specifieke probleemstellingen welke direct verwerkt konden worden in de rapportage.

Na de interviews met de docenten werd de medewerker gezondheidsbevordering van de GGD Hart voor Brabant, welke de uitnodigingen en communicatie verzorgt naar de basisscholen ten behoeve van het Smaakcentrumprogramma, benaderd met de vraag of zij wilde participeren in het onderzoek. Dit onderzoek betrof een open interview waarbij één specifieke barrière werd besproken met als doel tot concrete oplossingen te komen om deze te overwinnen. Dit interview vond plaats in een apart leslokaal op de vestiging van het Smaakcentrum Cuijk en werd opgenomen maar verder niet verwerkt aangezien het interview van korte duur was en de resultaten direct verwerkt konden worden in de rapportage.

Resultaten

Hieronder zullen per fase de resultaten besproken worden.

Fase I

In fase I werden negen interviews afgenomen verspreid over 5 sessies. Respondenten ('t Startblok; vier vrouwen waarvan twee vrouwen met een migratieachtergrond. De Waai; twee mannen, drie vrouwen waarvan één vrouw met een migratieachtergrond) betroffen ouders van leerlingen uit groep zeven (één ouder) en acht (acht ouders) van de basisscholen 't Startblok en de Waai. Zeven interviews werden afgenomen in een apart leslokaal op het Smaakcentrum, twee interviews werden afgenomen in de ouderkamer op basisschool 't Startblok.

Tijdens het transcriberen van interview zes werd besloten dit interview te verwerpen. Het betrof een interview van een ouder met een migratieachtergrond welke de Nederlandse taal niet voldoende machtig was en vaak de vraagstelling niet begreep. Hierdoor werd de vraagstelling ongewild zodanig uitgelegd dat er sprake was van een suggestieve vraagstelling. Om de resultaten van het onderzoek niet te vertroebelen en een hoge betrouwbaarheid te garanderen is besloten dit interview te verwerpen.

Tijdens het coderen van het negende interview werden er geen nieuwe codes meer ontdekt. Hierdoor werd aangenomen dat er saturatie was bereikt. Om die reden werd dan ook gestaakt met het verder afnemen van interviews onder de ouders en is fase II opgestart.

School – ouder communicatie

Uit de interviews is gebleken dat de school-ouder communicatie hoofdzakelijk digitaal verloopt, het zij via e-mails in de vorm van weekmails of nieuwsmails zoals werd toegepast op basisschool 't Startblok dan wel via een door school beheerde ouderportaal zoals gebruikt werd op basisschool de Waai. Alle ouders van de klassen worden betrokken bij deze vormen van informatievoorziening. Informatie welke direct van toepassing is op alle leerlingen uit een bepaalde klas, zoals het programma van het Smaakcentrum, werd op beide basisscholen door de docent van de desbetreffende klas opgesteld. Daarnaast werden deze media door overige werknemers van de scholen gebruikt om ouders te benaderen voor algemene boodschappen zoals huishoudelijke mededelingen en reguliere nieuwsberichten.

Deze huidige manier van school-ouder communicatie werd door de ouders over het algemeen als positief bestempeld: "(R5) . . . maar het ouderportaal op zich is wel een mooi medium om ouders te informeren." Ook de weekmail van basisschool 't Startblok werd gezien als welkome aanvulling: "(R1) . . . kleine informatiedingetjes van de kinderen uit groep acht welke je als ouder nog wel eens mist, ze gaan toch minder vertellen, maar door die weekmail wordt je op de hoogte gehouden van wat er speelt." Eén ouder was minder positief over de huidige manier van communiceren tussen school en de ouders en noemde voornamelijk de frequentie en de hoeveelheid informatie die verstrekt werd als overspoelend en ging daardoor voor zichzelf filteren wat belangrijk was. Deze ouder zag liever de brief terugkeren en gaf daarvoor als argument: "(R8) . . . vroeger had je geen ouderportaal. En dan kreeg je weleens informatie vanuit school en kreeg je nog wel eens een brief. En als je dan een brief kreeg, dan had je het gevoel dat het belangrijk was."

De school-ouder communicatie ten behoeve van het Smaakcentrum programma die ten tijde van het onderzoek opgesteld was, werd door vijf respondenten bestempeld als een mail met alleen praktische informatie: "(R5) . . . via het ouderportaal kregen we een bericht dat de komende drie weken, drie maandagen de klas hier naar toe gaat. En eigenlijk alleen een verzoek om in te tekenen om mee te fietsen." Op basisschool 't Startblok was de informatie van gelijke strekking, ook daar werd voornamelijk gevraagd om in te schrijven als hulpouder

voor de begeleiding naar het Smaakcentrum. Er werd niks inhoudelijks over het programma vermeld. Een ouder gaf aan nog niet eerder van het Smaakcentrum gehoord te hebben en niet precies te weten wat er gebeurt. De algemene indruk van de ouders was vooral dat er gekookt wordt maar niet dat er ook een theorieles gegeven wordt. Aangegeven werd dat de kinderen selectief zijn in hetgeen ze aan ouders vertellen wanneer ze bij het Smaakcentrum zijn geweest en ouders dus niet de gehele opzet van het programma meekrijgen

Barrières

Doordat deze ouders aangaven weinig van het programma mee te krijgen werd doorgevraagd aan welke informatie ouders behoefte hebben om betrokken te raken bij het programma. Hierbij werd aangegeven dat er vooraf aan het programma behoefte is aan informatie wat de kinderen bij het Smaakcentrum gaan doen, wat het programma inhoudt en wat het doel is maar ook algemene informatie over het Smaakcentrum. Er werd geopperd dit via de bestaande kanalen te verspreiden zoals het ouderportaal en weekmail maar ook tijdens de ouderbijeenkomsten van de klassen aan het begin van het schooljaar, de schoolgids of jaarkalender. Een ouder gaf aan dat op school posters en folders aanwezig zijn van andere schoolactiviteiten en dat het Smaakcentrum dit ook zou kunnen doen. Ook het uitdelen van een folder in de klas welke bestemd is voor de ouders werd als optie gesuggereerd door een ouder. Volgens één ouder dient dan wel rekening met taalbarrières gehouden te worden welke volgens haar voornamelijk een rol speelt bij de Turkse gemeenschap. Een andere ouder vroeg of het Smaakcentrum Cuijk ook een open dag heeft.

Ouders gaven aan tijdens het programma behoefte te hebben aan een samenvatting van de dag met wat die dag geleerd en gekookt is, aangevuld met foto's. Dit om geprikkeld te worden ernaar te vragen bij het kind. Een ouder gaf namelijk aan dat in deze leeftijdscategorie de kinderen niet veel uit zichzelf vertellen: "(R7) Ik merk dat je bij deze leeftijd echt wel moet vragen als ze thuiskomen van hé, wat heb je gedaan? Want uit zichzelf gaan vertellen van dit heb ik gedaan en dit kan ik nu maken, dat gebeurt bijna niet. Daar zou ik als het ware ook wel in geprikkeld willen zijn na zo een bericht van waar komt je kind mee thuis?" Dezelfde ouder gaf ook aan dat hij deze informatie nodig heeft om betrokken te raken bij het programma: "(R7) Ja lijkt mij goed, als je hier iets creëert bij de kinderen van nieuwsgierigheid en ideeën om te koken, om gezond te willen eten, dan moet er natuurlijk wel thuis alléén al duidelijk zijn wat er verteld is. Anders komt het nooit aan."

Op de vraag wat ouders denken wat van hun verwacht wordt wanneer hun kind het lesprogramma aan het Smaakcentrum volgen werd geantwoord: "(R9) Wat er van mij wordt verwacht? Ja, weet ik eigenlijk niet zo goed. (O) Hoe komt dat? (R9) Omdat ik niet weet wat hier gebeurt." Een andere ouder gaf als antwoord op dezelfde vraag: "(R8) Niets. (O) Hoe komt dat? (R8) Omdat mij nog nooit iemand heeft verteld van dit verwacht ik van jou." Volgens één ouder mag duidelijk gecommuniceerd worden wat van de ouders verwacht wordt om het doel van het lesprogramma van het Smaakcentrum te behalen.

Bovenstaande reacties waren van ouders van leerlingen welke het schoolprogramma aan de Waai volgen. Ouders van 't Startblok gaven als antwoord op de vraag wat ze denken dat van hun verwacht wordt wanneer hun kind het programma aan het Smaakcentrum volgt, dat de informatie die het kind mee naar huis neemt, dat daar thuis ook mee wordt gewerkt, dat de theorie in de praktijk wordt gebracht en dat ouders wat van het kind leren. Eén ouder geeft als antwoord op de vraag wat zij denkt dat van haar verwacht wordt wanneer haar kind het programma aan het smaakcentrum volgt: "(R4) Dat is het dus, je weet niet wat voor programma je kind volgt. Want je kind gaat naar het smaakcentrum en zegt het was zo leuk, we mochten koken. Verder zegt het niks, tenminste in mijn geval, over gezonde voeding of wat wij thuis kunnen doen. Er wordt niet echt gecommuniceerd wat je verder met je kind thuis er aan zou kunnen doen. Het is een op zich staand uitje zonder gevolg."

Werkvormen

Op de vraag hoe ouders bij het lesprogramma van het Smaakcentrum betrokken zouden willen raken ontstond een tweedeling. Ouders gaven namelijk aan zowel thuis als op locatie betrokken te willen raken bij het programma. Zo gaven twee ouders aan dat ze graag het programma zouden willen zien en graag een keertje zouden willen komen kijken. Om die reden werd doorgevraagd of ouders geïnteresseerd waren in een apart programma voor ouders waarbij zij dezelfde informatie zouden krijgen als hun kind bij het Smaakcentrum krijgt. Twee ouders reageerden hier positief op waarbij één ouder aangaf dat juist op locatie iets leren beter werkt aangezien thuis vaak afleiding is. Gevraagd werd wat ouders zou motiveren om deel te nemen aan een programma op locatie: "(R8) Mij zou het motiveren als ik kookles zou krijgen. Maar niet als ik twee uur lang hier op een stoel zou zitten en jullie mij zouden vertellen dat fruit gezonder is dan varkensvlees." Naast koken werd ook het voeren van een discussie met de diëtist als mogelijke activiteit geopperd.

Als locatie om betrokken te raken bij het lesprogramma gaven de ouders het Smaakcentrum Cuijk aan. Qua afstand was dit geen probleem, ouders gaven aan dat het dichtbij was en altijd wel iets te regelen is met vervoer. Eenmaal is voldoende, het hoeft niet een gehele cursus te zijn. Qua tijdsduur reageerden ouders verschillend, van twee uurtjes tot "(R9) Gezelligheid kent geen tijd." Op welk moment van de dag de voorkeur uitging gaven twee ouders aan onder schooltijd, één ouder na schooltijd en twee ouders 's avonds. Wel gaven ouders aan dit samen met het kind te willen doen, waarbij één ouder aangaf als stok achter de deur om daadwerkelijk deel te nemen. Voornamelijk tijd werd genoemd als grootste barrière om betrokken te raken bij het lesprogramma op locatie: "(R7) Ja tijd, tijd is echt wel een factor. ...meeste kinderen zitten op twee buitenschoolse activiteiten. Daarmee moet je gaan concurreren." Maar ook werd aangegeven dat het met werk te combineren moet zijn.

Op de vraag hoe ouders thuis betrokken zouden willen raken bij het lesprogramma van het Smaakcentrum gaven ouders aan dat ze graag willen weten wat hun kind geleerd heeft maar er hoeft niet op details ingegaan te worden. Ondanks dat ouders thuis verschillende devices bezitten, zoals computers, tablets of smartphones, werd de voorkeur gegeven voor werkboekjes of collages. Tastbare zaken zoals iets op papier welke het liefst door de kinderen zelf gefabriceerd zijn want dit vinden ouders het leukst: "(R3) Zij zijn dan allemaal met computers en zo bezig maar ik vind ook wel leuk in de vorm van een werkboekje dat ze dat meenemen vanuit school en dat je daar samen inkijkt. Anders moet je eerst weer de computer opstarten en nu kan je zo aan de slag." Ook gaf een ouder aan dat zij het vooral zelf fijner vindt om van papier te lezen.

Drie ouders gaven aan dat het meegeven van huiswerk een goede manier zou zijn om ouders bij het lesprogramma te betrekken: "(R5) Ja misschien als je hier drie weken komt om huiswerk mee te geven, dan moeten ze. Dat wordt denk ik, bij ons wel, ook wel met het kind samen gedaan. En iets samen doen, koken doen ze bij ons nog niet alleen dus dan moet je wel betrokken worden." Een andere ouder gaf aan dat wanneer het huiswerk zodanig ingewikkeld is dat hulp van de ouders nodig is er ook een oudercomponent gecreëerd wordt.

Wanneer doorgevraagd werd wat de ouders zou motiveren om de informatie uit het lesprogramma thuis tot zich te nemen, werd vooral aangegeven dat de informatie vanuit het kind dient te komen: "(R1) Dat mijn kind mij iets leert, dat vind ik wel tof." Er werd een aantal ideeën voor activiteiten geopperd zoals koken, een quiz, discussie of presentatie maar bij doorvragen gaven alle ouders aan dat ze het vooral belangrijk vinden dat het kind gemotiveerd is en middels zijn of haar enthousiasme de lesstof kan overbrengen naar de ouder. De werkvorm van het programma is daarin ondergeschikt: "(R5) . . . de kinderen moeten zelf al enthousiast zijn en moeten de ouders enthousiast maken om daarin mee te gaan." Een ouder gaf aan dat het geen zin heeft om aan iets te beginnen wanneer het kind er geen zin in heeft. "(R7) Ik denk dat als ouder, als je kind dingen meekrijgt op papier en

daarin gestimuleerd wordt om dat over te dragen, ik denk je dat je daar de meest krachtige informatiebron hebt.”

Borging dagelijkse routine

De ouders werd gevraagd op welk moment van de dag zij thuis betrokken willen raken bij het lesprogramma. Op één enkele ouder na gaven alle ouders aan dat het avondeten een geschikt moment is om betrokken te raken bij het lesprogramma. Als redenen werden hiervoor gegeven dat iedereen van het gezin dan aan de eettafel zit en bezig is met voeding en het voor de ouders dan een mooi moment is om het onderwerp in te leiden. Een tweetal ouders vond het wel belangrijk dat de kinderen niet afgeleid worden van het eten en willen om die reden geen spel spelen of een device aan tafel hebben. Ook gaven drie ouders aan niet elke avond aandacht aan het programma te willen besteden maar één keer per week en per keer hoogstens een half uur.

Fase II

In fase II zijn de docenten en de medewerker gezondheidsbevordering van de GGD Hart voor Brabant geïnterviewd.

School – ouder communicatie

Ten behoeve van de school – ouder communicatie gaven de docenten inderdaad aan dat zij de berichten naar de ouders opstellen wanneer de kinderen naar het Smaakcentrum gaan. De docent van de Waai gaf daarbij aan dat het vooral praktische informatie betrof en voor de rest niet inhoudelijk op het programma inging. Wel heeft deze docent de leerlingen in haar klas inhoudelijk over het programma geïnformeerd op basis van haar opgedane ervaringen bij het Smaakcentrum in het verleden. De docent van 't Startblok gaf aan juist wel inhoudelijke informatie over het programma naar de ouders te hebben gestuurd maar gaf daarbij wel aan dat dit docentafhankelijk is.

Barrières

In fase I werd aangegeven dat, vooraf aan het programma, er behoefte is aan informatie wat de kinderen bij het Smaakcentrum gaan doen, wat het programma inhoudt en wat het doel is maar ook algemene informatie over het Smaakcentrum. Om een uniform en uitgebreider bericht digitaal naar de ouders te sturen met deze onderwerpen, werd door de docenten aangegeven dat deze informatie dan vanuit het Smaakcentrum dient te komen. Het dient een kant en klaar bericht te zijn welke direct als bijlage in het bericht aan de ouders toegevoegd kan worden zodat docenten hier geen extra tijd in hoeven te investeren. De taalbarrière is wel iets waar rekening mee gehouden dient te worden bij een aantal ouders, maar volgens een docent zou dit opgelost kunnen worden middels een apart schrijven in de moedertaal van de ouders en dit aan het kind mee te geven.

Dezelfde vraag om een meer uniform en uitgebreider bericht naar de ouders te versturen werd ook voorgelegd aan de medewerker gezondheidsbevordering van de GGD aangezien deze het contact onderhoudt tussen de scholen en de uitnodigingen verzorgt. Gevraagd werd of zij het mogelijk acht uitgebreidere informatie aan de scholen te verstrekken zodat deze naar de ouders doorgespeeld kan worden. Als antwoord werd gegeven dat dit, in samenwerking met het Smaakcentrum, zeker mogelijk is. Ook zij erkende dat het een kant en klaar bericht dient te zijn welke de docenten direct kunnen kopiëren in hun bericht. Als mogelijk tijdstip voor het versturen van deze informatie werd aangegeven dat dit tijdens de herinnering zou kunnen welke twee weken voor de start van het programma naar de contactpersonen worden verstuurd. Rondom deze periode sturen de docenten ook het bericht naar de ouders en kunnen zij direct de informatie meenemen in dat bericht.

Ten aanzien van de mismatch in de verwachtingen tussen ouders en docenten, werd bij de docenten van beide basisscholen geëxploreerd wat ze van de ouders verwachten wanneer hun leerlingen het schoolprogramma volgen. De docent van de Waai gaf aan dat wanneer de leerlingen huiswerk meekrijgen, dat dit dan ook gecommuniceerd wordt naar de ouders. Op die manier hoopt de docent dat ouders het oppakken. De docent merkte daarbij wel gelijk op, ondanks dat ze hoopt dat ouders thuis gaan samenzitten met het kind, dat in deze hogere groepen de verantwoordelijkheid wel meer bij de kinderen zelf ligt. Om die reden heeft ze dan ook geen specifieke verwachtingen van de ouders. Ook wanneer de docent van de Waai gevraagd werd of zij bepaalde verwachtingen heeft van de ouders wanneer hun kind het programma aan het Smaakcentrum volgt werd geantwoord: "(D1) Nee, want verwachten vind ik ook wel een soort van verplichten." In tegenstelling tot wat de docent van de Waai meldde, uit de docent van 't Startblok wel heel expliciet zijn ouderverwachtingen tijdens het schoolprogramma naar de ouders toe. Hij verwacht onder andere dat ouders bij het kind informeren wat het geleerd heeft en dat de ouders daar actief mee aan de gang gaan. Dit gebeurt voornamelijk tijdens de tien-minuten-gesprekken. Wanneer zijn leerlingen het programma bij het Smaakcentrum volgen veranderen deze verwachtingen niet.

Werkvormen

In fase I werd door de ouders aangegeven dat zij via huiswerkopdrachten van het kind betrokken zouden willen raken bij het lesprogramma. Beide docenten gaven aan dat ouders vaak het huiswerk begeleiden dan wel sturen. Daarbij werd wel gelijk opgemerkt dat het niet te belastend moet zijn voor het kind, een eenmalige korte opdracht van maximaal 20 minuten per week. De docenten gaven ook aan dat zij het uitdelen en inname kunnen coördineren waarbij een docent ook nog aangaf zo eventueel nog een paar minuten in de klas eraan te kunnen besteden.

Ook gaven de ouders in fase I aan dat het enthousiasme van het kind als motivatie dient voor de ouders om betrokken te raken. De docenten werden gevraagd op welke manier zij hiermee omgaan, leerlingen tijdens de les te enthousiasmeren zodat zij vervolgens thuis erover gaan vertellen. Eén docent gaf aan het praktijk gedeelte van het Smaakcentrum erg krachtig te vinden maar het theoriegedeelte minder. Als argument werd gegeven dat "(D2) kinderen zitten daar maar te luisteren, worden niet aangespoord om aantekeningen te maken. Er worden in een paar lessen aangegeven dat ze mee kunnen doen, dat er een spelletje is, een soort quiz. Maar dat is niet uitdagend." "(D2) En wanneer kinderen iets kunnen winnen en dat vervolgens mee naar huis nemen is dat ook weer een aanleiding om over het programma te vertellen". De docent zelf gebruikt Kahoot! tijdens zijn lessen, dat spreekt de kinderen aan. Ook werd verteld dat kinderen niet meer geboeid raken van een paar filmpjes in een uur theorie. Er dient meer rekening gehouden te worden met de spanningsbogen van de leerlingen door meer wisselende activiteiten. "(D2) Dat kinderen echt zoiets hebben van nee niet alleen het praktijk gedeelte is leuk, ook de theorie is vet!" Na het interview adviseerde de docent eens te kijken naar het directe instructie model, wat ook door deze docent gebruikt wordt.

Conclusie

Het doel van het onderzoek is antwoord te geven op de vraag hoe de uitvoeringselementen vormgegeven dienen te worden voor het bestaande programma van het Smaakcentrum Cuijk om de ouderbetrokkenheid van de interventie te vergroten. Daarbij werden de school-ouder communicatie, barrières, werkvormen en mogelijkheden om het programma te laten integreren in de dagelijkse routine onderzocht. Dit om draagvlak bij de ouders te creëren zodat er een effectief oudercomponent in het bestaande programma opgenomen kan worden. Hieronder zullen de onderzochte uitvoeringselementen met bijbehorende conclusies besproken worden.

School – ouder communicatie

De school-ouder communicatie verloopt hoofdzakelijk digitaal, alle ouders worden betrokken bij deze vorm van communicatie. Over de manier van communiceren zijn ouders over het algemeen positief. Echter, ouders gaven aan dat de informatieverstrekking ten tijde van het onderzoek ten aanzien van het Smaakcentrumprogramma hoofdzakelijk praktische informatie bevatte.

De docenten gaven aan dat zij de berichten ten aanzien van het Smaakcentrumprogramma opstellen en dat de inhoud docentafhankelijk is. Zo heeft de docent van 't Startblok wel inhoudelijke informatie betreffende het Smaakcentrumprogramma doorgespeeld aan de ouders maar de docent van de Waai niet.

Barrières

Door het gebrek aan informatie, samen met het feit dat de kinderen thuis weinig uit zichzelf vertellen, weten ouders betrekkelijk weinig van het Smaakcentrum Cuijk. Ze weten niet wat het Smaakcentrum is, wat het programma inhoudt wat hun kind volgt, wat hun kind daar leert en wat het doel van het programma is. Om betrokken te raken bij het Smaakcentrumprogramma hebben de ouders deze informatie nodig. Daarnaast willen de ouders geprikkeld worden om bij hun kind navraag te doen over het Smaakcentrumprogramma, eventueel door middel van foto's.

De docenten gaven aan dat, om een uniform bericht naar de ouders te versturen met de hierboven omschreven onderwerpen, de informatie kant en klaar dient aangeleverd te worden door het Smaakcentrum. Zij kunnen dit dan doorsturen wanneer de ouders geïnformeerd worden. Dit werd ook erkend door de medewerker gezondheidsbevordering van de GGD en deze gaf aan dat de betreffende informatie tijdens de herinnering aan de scholen verstuurd kan worden.

De ouders van de Waai gaven aan dat zij niet wisten wat van hun verwacht wordt wanneer hun kind het Smaakcentrumprogramma volgt. Als reden werd hiervoor gegeven dat de ouders niet weten wat hun kind bij het Smaakcentrum doet en dat de ouders niet duidelijk is verteld wat er van hen verwacht wordt. Aangegeven werd door de ouders dat zij hier wel behoefte aan hadden. Zij gaven aan duidelijk te willen weten wat van hen verlangd wordt om het doel van het Smaakcentrumprogramma te bereiken.

De docent van de Waai had geen specifieke ouderverwachtingen ten aanzien van het Smaakcentrumprogramma. Dit in tegenstelling tot de docent van 't Startblok welke wel specifieke ouderverwachtingen heeft ten aanzien van het schoolprogramma en uitte deze ook naar de ouders. Wanneer zijn leerlingen het Smaakcentrumprogramma volgen, veranderen deze ouderverwachtingen niet. Op één ouder na konden de ouders van 't Startblok dan ook beter aangeven wat van hun verwacht werd om thuis verdere invulling te geven aan het Smaakcentrumprogramma.

Er is dus niet zozeer sprake van een mismatch in verwachtingen tussen docenten en ouders maar eerder sprake van een gebrek aan informatie naar de ouders toe. Ondanks dat de ouders zelf dit niet aangeven, kan de school – ouder communicatie in die zin gezien worden als indirecte barrière. De ouders hebben informatie nodig om betrokken te raken en er moet duidelijk verteld worden wat er van hen verwacht wordt.

Ook kwam, ten aanzien van de communicatie, de taal als mogelijke barrière naar voren. Dit zou verholpen kunnen worden door op school een apart schrijven mee te geven aan de desbetreffende leerlingen in de moedertaal van de ouders.

Om betrokken te raken bij het programma op locatie werd voornamelijk door de ouders tijd als barrière genoemd; het programma dient te combineren te zijn met het werk en de buitenschoolse activiteiten van de kinderen. Om thuis betrokken te raken bij het programma kwamen geen specifieke barrières naar voren.

Werkvormen

Op locatie willen de ouders betrokken worden door samen met het kind aan een activiteit op het Smaakcentrum deel te nemen, bijvoorbeeld in de vorm van koken of een discussie voeren. Aangezien de ouders dit samen met het kind willen doen lijkt na school en 's avonds de meest geschikte tijd. Een eenmalige activiteit van maximaal twee uur vinden de ouders voldoende.

Thuis willen ouders graag weten wat hun kind geleerd heeft. Ouders geven daarbij aan voornamelijk betrokken te willen worden door middel van de huiswerkopdrachten van hun kind. Daarbij vinden ouders het belangrijk dat de kennisoverdracht vanuit het kind dient te komen. Ouders vinden het belangrijk dat het kind enthousiast is om met de ouders aan het lesprogramma te werken. Ondanks dat ouders wel een aantal voorkeuren hebben voor materiaal (zoals werkboekjes en collages), werkvorm van de opdracht (zoals een presentatie, een discussie, koken of quiz) en de tijdsduur (één keer per week een half uur), is het het enthousiasme van het kind dat de ouders dient te motiveren om betrokken te raken bij het Smaakcentrum programma. Dit maakt de werkvorm van de huiswerkopdracht ondergeschikt. Hieruit kan geconcludeerd worden dat ouders voornamelijk interactie met het kind willen. Het is het dus van belang het kind tijdens de lessen op het Smaakcentrum te motiveren en te enthousiasmeren om thuis de opgedane kennis over te brengen naar de ouders middels een werkvorm welke motiverend werkt voor met name het kind.

De docenten gaven aan dat de ouders veelal het huiswerk begeleiden dan wel sturen. De huiswerkopdracht vanuit het Smaakcentrum mag niet te belastend zijn, een korte opdracht van hooguit 20 minuten per week. De docenten zijn bereid de inname en uitgave te coördineren zodat er eventueel ook nog een paar minuten in de klas aan besteed kan worden. Voornamelijk tijdens de theorieles lijkt er ruimte voor verbetering als het gaat om het enthousiasmeren van de kinderen. Er dient meer interactie, uitdaging en afwisseling gecreëerd te worden waarbij rekening gehouden dient te worden met de spanningsboog van het kind. Kinderen kunnen aangespoord worden om aantekeningen te maken wanneer deze gebruikt mogen worden bij een quiz, zoals Kahoot!, waarbij een prijs te winnen valt.

Dagelijkse routine

Om de inhoudelijke elementen te borgen in de dagelijkse routine lijkt het avondeten een geschikt moment. Aangezien dan het hele gezin aan de eettafel zit en het voor de ouders een mooi moment is om het onderwerp in te leiden. Kinderen mogen echter niet afgeleid worden waardoor er niet gegeten wordt. Om die reden willen ouders geen device aan tafel of dat er een spel gespeeld wordt.

Discussie

Ten tijde van dit onderzoek werden vanuit het Smaakcentrum geen huiswerkopdrachten verstrekt aan de leerlingen. Ouders gaven echter aan betrokken te willen raken via huiswerkopdrachten van hun kind. De docenten gaven aan dat huiswerk goed begeleid dan wel gestuurd wordt door de ouders. Ook in de literatuur wordt aangegeven dat in de hogere groepen van de basisschool wanneer huiswerk wordt meegegeven, ouders ook vaker hulp bieden (Sociaal Cultureel Planbureau, 2013). In het onderzoek van Hoover-Dempsey en Sandler (1997) worden een aantal redenen aangegeven waarom ouders vanuit zichzelf al betrokken raken bij het huiswerk van hun kind. Zo raken ouders betrokken bij het huiswerk omdat ze denken dat ze betrokken zouden moeten zijn, geloven dat hun betrokkenheid een positief verschil maakt en denken dat hun betrokkenheid gewenst en nodig is. De manier waarop ouders betrokken zijn bij het huiswerk verschilt en betekent niet altijd dat hulp geboden wordt bij de opdracht zelf (Hoover-Dempsey & Sandler, 1997). Door ouders duidelijk aan te geven wat van hen verwacht wordt bij de huiswerkopdracht, wordt de ouderbetrokkenheid vergroot (Kalthoff, 2011).

Uit het onderzoek naar de inhoudelijke elementen van Duinkerke (2017) kwam naar voren dat het kennisniveau van deze ouders wisselt en er behoefte bij de ouders is om meer te weten te komen over de inhoud van de schijf van vijf, duurzaamheid en het lezen van verpakkingen. Deze onderwerpen komen allen aan bod tijdens het lesprogramma van het Smaakcentrum (M. Bos, persoonlijke communicatie, 20 november 2017) en zouden dus verweven kunnen worden in de huiswerkopdrachten. Door kennisvergroting wordt ook de attitude tegenover gezonde voeding positief beïnvloedt (Van der Heide et al., 2014). Daarnaast kan het huiswerk opdrachten bevatten welke de voorbeeldfunctie van de ouders positief kunnen beïnvloeden. Hierbij kan gedacht worden kookopdrachten met instructies vanuit het Smaakcentrum. Tijdens deze opdrachten kunnen de communicatie en opvoedvaardigheden ook aangesproken worden. Op deze manier kunnen alle inhoudelijke elementen, welke onderzocht zijn door Duinkerke (2017), geïntegreerd worden in de huiswerkopdrachten.

De ouders betrekken bij het programma door middel van huiswerkopdrachten voor het kind lijkt dus een geschikte methode om de inhoudelijke elementen over te brengen. Er wordt een beroep gedaan op de directe betrokkenheid van ouders waarbij ouders helpen bij het maken en nakijken van het huiswerk (Wij-leren.nl, 2014). Op die manier komen zij in contact met de inhoudelijke elementen. Ouders dienen hierbij echter wel goed geïnstrueerd te worden ten aanzien van wat van hen verwacht wordt.

Tijdens het ontwerp van het onderzoek werd niet verwacht dat, om de ouders bij het programma van het Smaakcentrum te betrekken, juist de kinderen een prominente rol spelen om dit te laten slagen. Dit is ook niet naar voren gekomen in de literatuur. Om die reden is tijdens het ontwerp van het onderzoek hier geen rekening mee gehouden en zijn de kinderen er niet bij betrokken. Nu naar voren komt dat de ouders interactie willen met het kind en het enthousiasme van de kinderen de motiverende factor voor de ouders is om bij het programma betrokken te raken, is het zaak om de kinderen gemotiveerd en geënthousiasmeerd te krijgen voor de onderwerpen welke aan bod komen tijdens het programma. Tijdens de theorieles lijkt wat dit betreft de meeste winst te behalen mede doordat er thuis voornamelijk verteld wordt door de kinderen dat ze gekookt hebben bij het Smaakcentrum en niet zozeer over de inhoud van de theorielessen.

Ten behoeve van het basisonderwijs is er veel literatuur beschikbaar over hoe kinderen op een positieve manier onderwijs geboden kan worden. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van verschillende motivatietheorieën zoals de zelfdeterminatietheorie (Hornstra, Weijers, Van der Veen & Peetsma, 2016). De zelfdeterminatietheorie is een motiveringstheorie en beschrijft onder andere de positieve effecten welke te verwachten zijn

wanneer, in dit geval, een kind intrinsiek gemotiveerd is om deel te nemen aan het programma (Deci & Ryan, 2010). Ook de leerlingen het belang laten inzien van een activiteit kan het verschil maken dat het kind zijn best gaat doen (Hornstra et al., 2016). Beiden zorgen ervoor dat leerlingen diepgaander willen leren en beter presteren dan wanneer er sprake is van extrinsieke motivatie of interne verplichtingen (Hornstra et al., 2016).

Om de intrinsieke motivatie te verhogen bij leerlingen dient aan een aantal basisbehoeften te worden voldaan te weten autonomie, competentie en sociale verbondenheid (Deci & Ryan, 2000). Onder autonomie wordt zelfbeschikking van de leerling verstaan en kan de prestaties en motivatie vergroten (Deci & Ryan, 2000). Door autonomie-ondersteunend les te geven willen leerlingen zich inzetten omdat ze het zelf belangrijk vinden (Hornstra et al., 2016). Met dit enthousiasme zouden de ouders gemotiveerd kunnen worden om betrokken te raken bij het Smaakcentrumprogramma. Tijdens het ontwerp van de huiswerkopdrachten met de ouders dient hier echter wel rekening mee gehouden te worden. Wanneer het kind tijdens de opdracht door de ouder te veel in zijn autonomie geschaad wordt heeft dit een averechts effect (Hill & Tyson, 2009).

Er bestaan verschillende didactische werkvormen (Wij-leren.nl, 2014). Het huiswerk zou een opdrachtvorm kunnen betreffen waarbij de leerling thuis individueel en zelfstandig informatie gaat verzamelen, verkennen of experimenteren en waarbij de resultaten aan de ouders op een later tijdstip gepresenteerd kunnen worden, bijvoorbeeld middels een presentatie. De ouders hebben dan de mogelijkheid om door te vragen. Op die manier wordt de autonomie van het kind beschermd tijdens de opdracht en de wens van de ouders, namelijk het leren van het kind, gerespecteerd. Op die manier speelt de eventuele taalbarrière ook een niet al te grote rol, immers het kind brengt de lesstof over.

Een andere werkvorm zou een samenwerkingsvorm kunnen betreffen zoals het samen met een ouder koken. Samenwerken heeft een goede invloed op de motivatie (Wij-leren.nl, 2014). Ook op deze manier kan het kind aan de ouders laten zien wat het geleerd heeft en op die manier de theorie in de praktijk brengen. Door de leerlingen het gevoel te geven dat zij deel uitmaken van het Smaakcentrum en hun deelname van belang is, kan een sociale verbinding ontstaan. Wanneer de huiswerkopdrachten voortborduren op bestaande kennis, wordt het gevoel van competentie positief beïnvloed (Wij-leren.nl, 2014).

Het gebruik van de hierboven omschreven zelfdeterminatietheorie is dus een mogelijke methode om de kinderen voor de onderwerpen, welke tijdens het Smaakcentrumprogramma aan bod komen, intrinsiek te motiveren. Deze theorie zou toegepast kunnen worden op zowel de theorielessen als op de huiswerkopdrachten. Of dit daadwerkelijk de gewenste uitwerking heeft, namelijk dat een intrinsiek gemotiveerd kind thuis enthousiaster is over de lesstof en daarmee de ouders motiveert om betrokken te raken, is niet onderzocht. Dit zal vervolgonderzoek moeten uitwijzen.

Bij het selecteren van de steekproef is er sprake geweest van een selecte trekking aangezien de werving van respondenten bij de scholen lag. Hierdoor is er sprake van een selectiebias wat de validiteit aantast. Bij de selectie van de scholen zelf is voornamelijk gekeken naar de demografische samenstelling van de wijken. Dit omdat hier informatie uit te behalen valt over de te verwachten ouderbetrokkenheid. Zo bleek uit de literatuur dat er een verschil in ouderbetrokkenheid te verwachten is wanneer gekeken wordt naar de Sociaal Economische Status (SES) van een persoon waarbij het mogelijk meer moeite zou kunnen kosten om ouders met een lagere SES te betrekken bij leefstijlinterventies dan ouders met een hogere SES (Van der Heide et al., 2014).

In Nederland wordt voornamelijk de indicator opleiding gebruikt ter bepaling van de SES (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2016) Alle ouders uit het onderzoek hadden een opleidingsniveau van MBO of hoger. Dit betekent dat er geen respondenten met een

lage SES participeerden in het onderzoek (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2016). Aangezien een aantal respondenten zich al had ingeschreven als hulpouder en begeleider waren naar het Smaakcentrum, is er al sprake van een verhoogde betrokkenheid. Ook doordat de Nederlandse taal niet machtig in woord en geschrift een exclusiecriteria was, werden hoofdzakelijk respondenten met een etnische- of raciale minderheid veelal niet bereikt. Dit tezamen maakt dat aan het onderzoek voornamelijk respondenten hebben geparticipeerd welke al, theoretisch gezien, sneller betrokken zullen raken. De uitkomsten van het onderzoek hebben dan ook voornamelijk betrekking op ouders welke met minder moeite betrokken zullen raken.

Dit hoeft echter niet te betekenen dat de uitkomsten van het onderzoek niet te generaliseren zijn op de gehele populatie. Uit Amerikaans onderzoek blijkt dat ouders met een lage SES en of van etnische- of raciale minderheid inderdaad mogelijk minder betrokken kunnen zijn omdat ze denken niet mee te kunnen komen door het opleidingsniveau of taalbarrière (Garcia-Dominic et al., 2010). Echter, dit betrof een programma waarbij ouders bijeenkomsten dienden bij te wonen op school. Door juist binnenshuis de lesstof door het kind over te laten brengen op de ouders zouden deze barrières geen rol hoeven te spelen. Immers, kind en ouder bepalen samen het niveau en het kind is veelal in de gelegenheid tijdens een opdracht te communiceren in de moedertaal van de ouders.

In het onderzoek van Van der Heide et al. (2014) werden de werkzame elementen onderzocht welke mogelijk effectief kunnen zijn bij interventies in de schoolsetting met een oudercomponent. Daarbij wordt in dat onderzoek aangegeven dat uit de beschikbare informatie geen krachtig bewijs geleverd kon worden voor algemeen werkzame elementen. Wel zijn er aanwijzingen gevonden voor een aantal werkzame elementen die de ouderbetrokkenheid mogelijk zouden kunnen vergroten maar zich dus niet hoeft te beperken tot dat aantal. Hieronder vallen ook de uit dit onderzoek onderzochte uitvoeringselementen. Aangezien dit de op dit moment meest naar effect onderbouwde werkzame elementen zijn, zijn deze elementen opgenomen in dit onderzoek.

Uit ditzelfde onderzoek van Van der Heide et al. (2014) kwam naar voren dat een interactieve werkvorm de kennisoverdracht stimuleert. Echter werd gerefereerd naar een interactief theater en niet naar een interactieve werkvorm met het kind, dit vonden de ouders uit dit onderzoek belangrijk. Nu bekend is dat ouders graag betrokken willen worden door middel van huiswerkopdrachten waarbij het enthousiasme van het kind voor de ouders dé motiverende factor is om betrokken te raken, is dit nieuwe informatie welke gezondheidsbevorderende professionals kunnen ondersteunen bij het vormgeven van ouderbetrokkenheid als onderdeel van leefstijlinterventies. Dit was ook het doel van het onderzoek van Van der Heide et al. (2014) en dit onderzoek heeft daarin nieuwe inzichten verschaft.

Aanbevelingen

Naar aanleiding van de conclusies en discussie kunnen een aantal aanbevelingen naar het Smaakcentrum geformuleerd worden. Deze hebben betrekking op de volgende onderwerpen:

Ten behoeve van de communicatie

Smaakcentrum:

De ouders gaven aan geïnteresseerd te zijn om op het smaakcentrum te zien wat hun kind daar leert. Door een uitnodigende, flexibele en open houding te hebben wordt de ouderbetrokkenheid vergroot (Kalthoff, 2011). Door in de folder aan te geven dat ouders welkom zijn om het lesprogramma bij te wonen wordt een open houding gecreëerd. Echter zal niet voor alle ouders het mogelijk zijn om de lessen bij te wonen in verband met andere verplichtingen zoals werk. Geef deze ouders de mogelijkheid om toch een inkijk te krijgen wat hun kind op het Smaakcentrum doet en leert. Zorg voor een up-to-date internet website waar uitgebreid uitgelegd wordt wat ook in de folder (zie hieronder) omschreven staat, aangevuld met foto's en filmpjes welke tijdens de lessen zijn gemaakt. Een ouder gaf aan geïnteresseerd te zijn in een open dag om op die manier meer te weten te komen van het Smaakcentrum en het programma. Onderzoek wat de mogelijkheden zijn om een open dag te organiseren maar betrek hier wel de scholen bij. Zij verzorgen immers het contact met de ouders.

Ten behoeve van de barrières

Digitale folder:

Om de communicatiebarrière weg te nemen dienen ouders voorafgaand aan het Smaakcentrumprogramma uitgebreider geïnformeerd te worden. Ontwerp hiervoor een digitale folder waarin kort maar krachtig omschreven wordt wat het Smaakcentrum is, waar het voor staat, wat de inhoud van het programma is, wat het doel is van het programma en wat nodig is van de ouders om dit te bereiken. Met name door het duidelijk aangeven wat van de ouders verwacht wordt vergroot de ouderbetrokkenheid (Kalthoff, 2011). Voeg hier foto's aan toe om een en ander te illustreren. Deze folder kan als bijlage meegezonden worden wanneer docenten de ouders benaderen in te schrijven als hulpouder. Dit kan via de bekende kanalen aangezien ouders hierover positief zijn gestemd. De GGD en docenten zijn bereid hieraan mee te werken. Zorg dat, indien nodig, er een vertaling beschikbaar is.

Ambassadeurs:

Maak van de leerlingen ambassadeurs van het Smaakcentrum, wijs ze op de verantwoordelijkheden welke dit met zich meebrengt zoals het gedachtegoed verspreiden, in dit geval in de vorm van het informeren van de ouders. Laat de leerlingen zichzelf onderscheiden middels een ambassadeurs button van het Smaakcentrum welke met trots gedragen dient te worden gedurende het programma. Dit vergroot het gevoel van sociale verbondenheid. Wanneer de kinderen hiermee thuiskomen en de ouders de button zien, nodigt ook dit weer de ouders uit naar het programma te vragen.

Ten behoeve van de werkvorm

Huiswerkopdrachten:

Introduceer afwisselende huiswerkopdrachten in het programma welke na iedere les meegegeven worden. Zorg dat deze een activiteit bevatten welke interessant is voor zowel het kind als de ouder. Belangrijk is de interactie tussen ouder en kind, werkvormen als een discussie of presentatie lijken geschikt. Ter ondersteuning van deze werkvormen en als reminder tijdens het avondeten kan een hulpmiddel zoals een speciaal ontworpen placemat dienst doen welke in het werkboek is bijgevoegd.

Werkboek:

Introduceer werkboeken voor de leerlingen in het programma en stimuleer de leerlingen hierin aantekeningen te maken van zowel de theorieles als het praktijkgedeelte. Verwerk hierin ook de huiswerkopdrachten welke na de lessen thuis uitgevoerd dienen te worden. Ook het toevoegen van korte weetjes, tips & tricks en dergelijke behoort tot de mogelijkheden. Zo ontstaat een bundel welke de kinderen kunnen overleggen aan de ouders bij de gezamenlijke huiswerkopdrachten. Op die manier kunnen de ouders uit de aantekeningen van het kind herleiden wat het die dag geleerd heeft en steken zij er zelf ook wat van op.

Intrinsieke motivatie:

De intrinsieke motivatie van het kind heeft mogelijk een positieve uitwerking op de motivatie van de ouders om betrokken te raken bij het lesprogramma. Probeer de leerlingen intrinsiek te motiveren door hun persoonlijke situatie te integreren in het lesprogramma. Veel leerlingen hebben hobby's zoals sporten, dansen of gamen. Benadruk in de lessen op een positieve manier hoe zij hun prestaties zouden kunnen verbeteren met goede voeding en laat dit als een rode draad tijdens alle onderwerpen welke behandeld worden in het programma terugkomen, zowel in de theorielessen als in de huiswerkopdrachten.

Prestatiedoelen:

Onderzoek de mogelijkheden om interactieve quiz elementen zoals Kahoot! te verweven in de theorielessen. Door aan het begin van de theorielessen aan te geven dat er een quiz op het eind volgt waarbij er wat gewonnen kan worden, krijgen leerlingen een prestatiedoel waardoor ze beter zullen opletten om de quiz te winnen. Ook wanneer aangegeven wordt dat de aantekeningen bij de quiz gebruikt mogen worden zal dit stimuleren om meer aantekeningen te maken. Hierdoor is er ook thuis meer kans dat de ouders nieuwe informatie te lezen krijgen.

Literatuurlijst

- Baarda, D. B., De Goede, M. P. M., & Teunissen, J. (2005). *Basisboek kwalitatief onderzoek* (2e ed.). Groningen, Nederland: Wolters-Noordhoff.
- Bakker, J., Dennissen, E., & Oolbekkink-Marchand, H. (2013). *Leraren en ouderbetrokkenheid: een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen*. Geraadpleegd van <http://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/121840/121840-OA.pdf?sequence=1>
- Battjes-Fries, M. (2016). *Effectiveness of nutrition education on Dutch primary schools*. Geraadpleegd van http://www.digitaalproefschrift.nl/ebooks/marieke_battjes/
- Brug, J., Van Assema, P., & Lechner, L. (2012). *Gezondheidsvoorlichting en gedragsverandering* (8e ed.). Assen, Nederland: Van Gorcum.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2017). CBS in uw buurt. Geraadpleegd op 16 december 2017, van <http://www.cbsinuwbuurt.nl/>
- Connell, D. B., Turner, R. R., & Mason, E. F. (1985). Summary of Findings of the School Health Education Evaluation: Health Promotion Effectiveness, Implementation, and Costs. *Journal of School Health*, 55(8), 316-321. doi:10.1111/j.1746-1561.1985.tb05656.x
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268. Geraadpleegd van https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Duinkerke, V. (2017). *Samen naar een gezonde toekomst*. Geraadpleegd van Voeding en Diëtetiek, Gezondheid, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, Nijmegen
- Feunekes, G. I. J., De Graaf, C., Meyboom, S., & Van Staveren, W. A. (1998). Food choice and fat intake of adolescents and adults: associations of intakes within social networks. *Preventive medicine*, 27(5), 645-656. Geraadpleegd van <https://doi.org/10.1006/pmed.1998.0341>
- Garcia-Dominic, O., Wray, L. A., Treviño, R. P., Hernandez, A. E., Yin, Z., & Ulbrecht, J. S. (2010). Identifying Barriers That Hinder Onsite Parental Involvement in a School-Based Health Promotion Program. *Health Promot Pract.*, 11(5), 703-713. doi:10.1177/1524839909331909
- GGD Hart voor Brabant. (2015). *Overgewicht jeugdigen regio Hart voor Brabant obv gemeten lengte en gewicht, screeningen JGZ 2015*. Geraadpleegd van <https://www.palet013.nl/media/1253/overgewicht-hart-voor-brabant-2015-def.pdf>
- Hill, N. E., & Tyson, D. F. (2009). Parental Involvement in Middle School: A Meta-Analytic Assessment of the Strategies That Promote Achievement. *Dev Psychol*, 45(3), 740-763. doi:10.1037/a0015362
- Hoover-Dempsey, K. V., & Sandler, H. M. (1997). Why do parents become involved in their children's education? *Review of Educational Research*, 67(1), 3-42. Geraadpleegd van <https://doi.org/10.3102/00346543067001003>

- Hornstra, L., Weijers, D., Van der Veen, I., & Peetsma, T. (2016). *Motiverend lesgeven*. Geraadpleegd van www.uu.nl/motiverend_lesgeven
- Jacobs, P. (2015). Theorie in praktijk brengen. Geraadpleegd op 1 januari 2018, van <http://www.pauljacobs.nl/breintoolbox/werkvormen/theorieinpraktijk.pdf>
- Kalthoff, H. (2011). *Factsheet ouderbetrokkenheid bij voor- en vroegschoolse educatie, peuterspeelzaal en onderwijs*. Geraadpleegd van http://www.sardes.nl/uploads/Sardes/publicaties_bestanden/FactsheetouderbetrokkenheidECO3.pdf
- Kamath, C. C., Vickers, K. S., Ehrlich, A., McGovern, L., Johnson, J., Singhal, V., . . . Montori, V. M. (2008). Behavioral Interventions to Prevent Childhood Obesity: A Systematic Review and Metaanalyses of Randomized Trials. *The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*, 93(12), 4606-4615. Geraadpleegd van <https://doi.org/10.1210/jc.2006-2411>
- Loketgezondleven.nl. (2017, 22 november). Werkzame elementen. Geraadpleegd op 16 december 2017, van <https://www.loketgezondleven.nl/leefstijlinterventies/erkenningstraject/werkzame-elementen>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2017). Cijfers over Jeugd en Opvoeding. Geraadpleegd op 16 december 2017, van <https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-onderwerp-Eenoudergezin>
- Nonnekes, R. (2011). *Ouderparticipatie gezonde leefstijl*. Geraadpleegd van <https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/207075/Masterthesis%20Nonnekes,%20R-3012956.pdf?sequence=1>
- Ocké, M. C., Van Rossum, C. T. M., & Fransen, H. P. (2008). *Dutch National Food Consumption Survey - Young Children 2005/2006* (RIVM Report 350070001/2008). Geraadpleegd van <http://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/350070001.html>
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2014). *Index SES-verschillen in (gezonde) levensverwachting*. Geraadpleegd van <http://www.rivm.nl/dsresource?objectid=ccb49d50-60f9-4d19-9ebaf27df4fd2f12&type=org&disposition=inline>
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2016). Gezond gewicht bij personen van 4 jaar en ouder in 2016. Geraadpleegd op 16 december 2017, van http://www.rivm.nl/Onderwerpen/L/Leefstijlmonitor/Cijfers/Gezond_gewicht
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2016). *Belemmeringen en drijfveren voor sport en bewegen bij ondervertegenwoordigde groepen*. Geraadpleegd van <http://www.rivm.nl/dsresource?objectid=653b72b6-5cb9-4414-85f2-696c59cca0d7&type=pdf&disposition=inline>
- Serdula, M. K., Ivery, D., Coates, R. J., Freedman, R. J., Williamson, D. F., & Byers, T. (1993). Do Obese Children Become Obese Adults? A Review of the Literature. *Preventive Medicine*, 22(2), 167-177. Geraadpleegd van <https://doi.org/10.1006/pmed.1993.1014>

- Sociaal Cultureel Planbureau. (2013). *Factsheet Onderzoek ouderbetrokkenheid in het basisonderwijs, het voorgezet onderwijs en het mbo*. Geraadpleegd van https://www.scp.nl/Nieuws/Oudere_nieuwsberichten/Nieuws_uit_2013/Factsheet_ond_erzoek_Ouderbetrokkenheid_in_het_basisonderwijs_voortgezet_onderwijs_en_mbo
- Stichting Voedingscentrum Nederland. (z.j.). Smaaklessen. Geraadpleegd op 16 december 2017, van <http://www.voedingscentrum.nl/professionals/gezond-op-school/basisonderwijs/smaaklessen.aspx>
- Stichting Voedingscentrum Nederland. (z.j.). Superchefs. Geraadpleegd op 27 december 2017, van <http://www.voedingscentrum.nl/superchefs>
- Van der Heide, I., Chevalier, J., & Bos, V. (2014). *Ouderbetrokkenheid in leefstijlinterventies in het onderwijs*. Geraadpleegd van <http://rivm.openrepository.com/rivm/handle/10029/557059>
- Van der Laak, M. A. J. (2016). *Smaakcentrum Cuijk: Een cadeautje voor de klas*. Geraadpleegd van Voeding en Diëtetiek, Gezondheid, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, Nijmegen
- Van Rossum, C. T. M., Fransen, H. P., Verkaik-Kloosterman, J., Buurma-Rethans, E. J. M., & Ocké, M. C. (2011). *Dutch National Food Consumption Survey 2007-2010*. Geraadpleegd van <http://www.rivm.nl/dsresource?objectid=3f528864-36cb-400b-8411-a47db4f99df4&type=org&disposition=inline>
- Wij-leren.nl. (2014, 1 juni). Ouderbetrokkenheid. Geraadpleegd op 16 december 2017, van <https://wij-leren.nl/ouderbetrokkenheid-artikel.php>
- Wij-leren.nl. (2014, 1 juni). Het didactische werkvormen boek. Geraadpleegd op 16 december 2017, van <https://wij-leren.nl/didactische-werkvormen-boek.php>
- Wij-leren.nl. (2014, 1 juni). De kracht van het digitale schoolbord. Geraadpleegd op 29 december 2017, van <https://wij-leren.nl/digitaal-schoolbord.php>
- World Health Organization. (2017, oktober). Obesity and overweight. Geraadpleegd op 1 januari 2018, van <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs311/en/>

Bijlage I: Interviewguide fase I

Hoe dienen de uitvoeringselementen vormgegeven te worden in het bestaande programma van het Smaakcentrum Cuijk om de ouderbetrokkenheid van de interventie te vergroten?	
Introductie	• Voorstellen onderzoeker: wie, waarom, voor wie. • Uitleggen inhoud onderzoek en doel. • Begrip ouderbetrokkenheid uitleggen. • Uitleggen wat met de gegevens gebeurd en dat deze anoniem verwerkt worden. • Vragen of gesprek mag worden opgenomen. • Uitleggen dat onduidelijkheden kunnen worden aangegeven zodat deze verhelderd kunnen worden. • Aangeven dat mening belangrijk is en er geen goede of foute antwoorden mogelijk zijn. • Invullen informed consent. • Aangeven dat gesprek ongeveer 30 minuten duurt.
School – ouder communicatie Hoe ervaren de ouders de school-ouder communicatie ten aanzien van het Smaakcentrumprogramma? • Informatieverstrekking • Verwachtingen	• Hoe heeft u via school van het programma gehoord? Medium? Afzender? • Welke indruk gaf de informatie? • Hoe betrokken lijkt de school bij het programma? Waar blijkt dat uit? Wat vind u daarvan? • Smaakcentrum vast onderdeel van schoolprogramma, wat zijn uw verwachtingen bij informatieverstrekking (medium, freq, afzender, contactpersoon, vraagbaak) • Welke informatie mistte u?

Barrières Welke barrières spelen een rol bij de ouders om betrokken te raken bij het Smaakcentrumprogramma? • Attitude tov Smaakcentrum (incl ervaringen) • Mismatch • Tijd • Vervoer • Middelen (tablet, internet e.d.) • Financiële middelen • Culturele- en of taalbarrières	• Wat voor gevoel roept het Smaakcentrum bij u op? Betrouwbaar? • Wat denkt u dat er van u verwacht wordt wanneer uw kind het programma volgt? Wat vindt u daarvan? In hoeverre zou u dit lukken? Waarom zou het u wel/niet lukken? • Hoe betrokken zou u willen zijn bij het lesprogramma van het Smaakcentrum? • Welke middelen tot het volgen van het lesprogramma heeft u tot uw beschikking?
Werkvormen Welke didactische werkvormen motiveren de ouders om betrokken te raken bij het Smaakcentrumprogramma? • Actief / Passief (participatie) • Motivatie respondent (wat motiveert?) • Samen met kind (koken, leren) • Locatie	• Hoe zou u betrokken willen raken bij de inhoud van het lesprogramma? • Wat vind u belangrijk/prettig tijdens het volgen van een lesprogramma? • Welke vorm van opdrachten zou uw motiveren? Waarom?
Borging dagelijkse routine Hoe kunnen de inhoudelijke elementen geborgen worden in de dagelijkse routine van de ouders? • Tijdinvestering ouders • Passend in dagelijkse gang • aandachtspanne ouders	• In wat voor tijdsbestek zou u het programma willen zien plaatsvinden? • Op welk moment van de dag zou u wat aan het programma willen besteden? Waarom?
Algemene vragen	• In welke wijk bent u woonachtig? • Wat is de samenstelling van uw gezin? • Wat is de hoogst genoten opleidingsniveau van u (en uw partner)?

Afronding	• Heeft u verder nog opmerkingen die van belang kunnen zijn voor het onderzoek? • Heeft u nog vragen naar aanleiding van dit interview?
------------------	--

Bijlage II: Interviewguide fase II

Hoe dienen de uitvoeringselementen vormgegeven te worden in het bestaande programma van het Smaakcentrum Cuijk om de ouderbetrokkenheid van de interventie te vergroten?	
Introductiegesprek	• Voorstellen onderzoeker: wie, waarom, voor wie. • Uitleggen inhoud onderzoek en doel. • Begrip ouderbetrokkenheid uitleggen. • Uitleggen wat met de gegevens gebeurd en dat deze anoniem verwerkt worden. • Vragen of gesprek mag worden opgenomen. • Uitleggen dat onduidelijkheden kunnen worden aangegeven zodat deze verhelderd kunnen worden. • Aangeven dat mening belangrijk is en er geen goede of foute antwoorden mogelijk zijn. • Invullen informed consent. • Aangeven dat gesprek ongeveer 10 minuten duurt.
Barrières • Informatieverstrekking • Verwachtingen docenten tav ouders	• School – ouder communicatie • Verwachtingen school-ouder (t.b.v. mismatch)
Algemeen	• Huiswerkopdrachten • Werkvormen
Afronding	• Heeft u verder nog opmerkingen die van belang kunnen zijn voor het onderzoek? • Heeft u nog vragen naar aanleiding van dit interview?